

10 COSES QUE HEM DE DIR QUAN PARLEM DE LLEGIR

10 COSES QUE HEM DE DIR QUAN PARLEM DE LLEGIR

0	Presentació	4
1	No vam néixer per llegir	6
2	Un codi secret	10
3	El procés de descodificació s'ha d'automatitzar	14
4	Llegir millor o pitjor no té res a veure amb la intel·ligència	18
5	Però què vol dir llegir bé?	22
6	Com més bé llegeixes, més t'agrada llegir	30
7	Si costa llegir no cal buscar culpables, sinó solucions	34
8	Atendre la diversitat: la clau a les escoles	38
9	La lectura es pot i s'ha d'entrenar	42
10	Aprendre a llegir és cosa de tots	46

0 PRESENTACIÓ

Si tens aquest document a les mans vol dir dues coses:

- ▶ una és que saps llegir,
- ▶ i l'altra és que t'interessa entendre el procés d'aprenentatge de la lectura del teu fill i poder guiar-lo en aquesta experiència màgica i enriquidora.

El meu objectiu és compartir amb tu les qüestions principals que envolten l'acte de llegir, sense necessitat que t'hagis de convertir en un expert o haver de dedicar-li gaire temps.

El meu interès en la lectura com a temàtica d'estudi va aparèixer quan vaig haver d'afrontar les vicissituds escolars del meu fill Mario, provocades per les seves dificultats per aprendre a llegir. El que va començar com un problema, em va obrir les portes a un món apassionant sobre el procés de lectura que els infants porten a terme des de la infància.

Gràcies a la neurociència i a les noves tecnologies, aquest viatge va prendre forma a través de **Glifing**, l'entrenament lector amb el qual el meu fill va superar les dificultats de lectura i amb el qual han treballat milers d'infants des de llavors.

Tot i que el motor inicial va ser un problema, molt aviat vaig descobrir que l'acte de llegir i d'aprendre a llegir és molt interessant per si mateix i per diversos motius:

- ▶ Llegir és **una de les tasques més complexes que farà el nostre cervell**.
- ▶ La lectura és **l'eina per excel·lència de la transmissió cultural**.
- ▶ Llegir permet **construir nou coneixement sobre el coneixement heretat**.
- ▶ La lectura és un **pont que uneix individus i civilitzacions**. (Pensa que llegir ens permet, per exemple, accedir a les idees de Confuci, de qui ens separen 25 segles, 12.000 quilòmetres i diverses civilitzacions.)
- ▶ I també perquè aprendre a llegir serà un dels **objectius clau que haurà d'afrontar el teu fill en els primers anys d'escola; i que d'això dependrà, en gran manera, que assoleixi les diferents matèries, el gust que tingui per les tasques de caire acadèmic i la felicitat a l'aula i fora de l'aula**.
- ▶ I finalment, perquè primer aprenem a llegir i després llegim per aprendre. Per tant, la lectura és la base de la vida acadèmica de qualsevol persona.

Llegir es convertirà en la major eina d'obtenció de coneixement, i esperem que en una gran eina d'obtenció de plaer.

I el primer que volem que sàpigues és que la broma del primer paràgraf, en què dèiem que saps llegir, encara que sembli obvi, no ho és tant, perquè el cervell no neix preparat per fer-ho. De manera que aquest serà el primer punt.

**1 NO VAM NÉIXER
PER LLEGIR**

No vam néixer per llegir és la primera frase del llibre *Cómo aprendemos a leer*, de Maryanne Wolf, una prestigiosa investigadora sobre alfabetització i dislèxia que ha destinat la seva carrera a estudiar i a explicar com llegeix el cervell. Maryanne Wolf ens diu que no vam néixer per llegir i que no en som conscients perquè un cop n'hem après, i més si no vam tenir mai problemes per fer-ho, oblidem com ho vam aconseguir i, a més, probablement mai no varem ser conscients que **aprendre a llegir no és un fet natural**.

Els nens aprenen a caminar veient com ho fem els grans i provant de caminar pel seu compte. Aprenen a parlar només escoltant i imitant els sons. Però els infants no aprenen a llegir mirant un llibre o veient com llegim els que sí que en sabem. **A llegir, ens n'han d'ensenyar.**

El 5 % dels infants poden aprendre a llegir pràcticament* sols, però el 95 % restant necessitarà una guia externa adequada.

* Notem que hem dit “pràcticament” i no pas “completament” perquè, encara que potser no hem tingut la intenció explícita d'ensenyar-los, aquests infants han seguit les pistes que els hem anat deixant.

Per exemple, la meua filla Júlia va aprendre a llegir amb 4 anys acabats de fer, quan encara no li estaven ensenyant. Va aprendre a reconèixer les lletres a través de les inicials dels noms dels seus companys de l'escola bressol escrits sobre el penjador de cada un i es va adonar que representaven els sons de la parla, i que, combinats entre si, produïen tots els sons que podem llegir. I així va ser com, amb 4 anys, anava ja pel carrer llegint tots els rètols que se li presentaven. Perquè **un cop hem après a llegir, no podem evitar llegir**. Això és perquè una vegada n'hem après, es torna un **procés automàtic**, del qual després parlarem més profundament.

Els actes d'escriure i llegir són molt recents: fa només 5.000 anys que van aparèixer les primeres tauletes d'escriptura a Mesopotàmia. Van sorgir de la necessitat d'anotar les collites, de comptabilitzar pèrdues i guanys, de saber de qui era què. I encara que 5.000 anys d'història ens pugui semblar molt de temps, no són res en la història de l'evolució de l'ésser humà i, per tant, del seu cervell.

A més, fa menys de 100 anys que ensenyar a llegir a totes les persones és un objectiu en la majoria de les comunitats humanes. Encara que sabem que en alguns llocs del món encara no està garantida l'alfabetització de tots els infants, i menys encara de les nenes, amb taxes del 50 i fins i tot del 80 per cent de persones no alfabetitzades, els països desenvolupats compten amb pràcticament el 100 per 100 de la seva població alfabetitzada.

I malgrat que la lectura sigui tan recent i que no tinguem un cervell dissenyat per llegir, gairebé miraculosament podem fer-ho, millor o pitjor, i després d'un període d'instrucció i de pràctica relativament curts: **dels 5 als 8 anys aprenem, reforcem i consolidem la lectura**.

La dislèxia és una dificultat específica per aprendre a llegir que es manifesta en una lectura lenta i dificultosa, amb errors de lectura o sense, que pot afectar la comprensió lectora. Aquesta dificultat té origen neurobiològic i no pot ser atribuïda a una falta d'escolarització, ni a deficiències sensorials, psicològiques o emocionals.

I tot això és possible gràcies a la plasticitat neuronal, la neuroplasticitat, que tenim com a individus, però també com a espècie.

La plasticitat neuronal significa que el nostre cervell és mal·leable, la qual cosa li permet modificar-se estructuralment i funcionalment per executar noves tasques i així adaptar-se a les demandes d'un entorn canviant. És a dir, el cervell canvia, s'organitza i es reorganitza en resposta a les experiències viscudes.

Aquests canvis al cervell s'esdevenen durant tota la vida, però hi ha uns períodes, anomenats crítics, en què el cervell està especialment preparat per desenvolupar-se i assumir aquests canvis. És en aquests moments que **hem d'assegurar que l'entorn proporciona les oportunitats i els estímuls necessaris** per accedir amb èxit a la consecució d'aquests objectius.

I és gràcies a aquesta plasticitat neuronal que el nostre cervell, que no va néixer per llegir, aconsegueix fer-ho.

Per això, el cervell ha de **reciclar antigues àrees de neurones** per dedicar-les a la nova tasca de la lectura, tal com ens explica Stanislas Dehaene, l'eminent neurocientífic francès, al seu llibre *El cerebro lector*. Reciclar vol dir fer servir àrees cerebrals destinades a altres funcions, com el reconeixement de formes o cares, per aprendre a reconèixer les lletres. Fa milions d'anys que el cervell humà reconeix cares, però només fa 5.000 anys que reconeix lletres, de manera que, evolutivament parlant, el cervell fa molt poquet que va aprendre a llegir, de manera que l'evolució, que ja sabem que és molt lenta, "no ha tingut temps" de crear estructures que ja "sàpiguen llegir".

És per això que la tasca de llegir no s'adquireix de manera natural, com sí que passa amb la parla, sinó que cal **ensenyar-la i aprendre-la**.

La lectura, doncs:

- a** S'ha d'ensenyar de manera explícita i sistemàtica.
- b** S'ha de practicar amb afany.
- c** I ha d'esdevenir un hàbit.

Aquests i altres punts els anirem veient més detalladament al llarg d'aquest llibre.

2 UN CODI SECRET

La lectura és un codi que és producte d'una convenció: hem creat uns símbols escrits que representen els sons de la parla.

Desxifrar aquest codi és com desentranyar un jeroglífic, i això és impossible de fer fins que algú no et diu el significat de cada símbol, i en el cas de les llengües alfabètiques, com es llegeix cada lletra.

Els jeroglífics egipcis van ser un secret indesxifrable fins que es va trobar la famosa pedra de Rosetta. La pedra de Rosetta és el fragment d'una estela egípcia, una mena de monòlit amb inscripcions, amb tres escriptures diferents: hi apareixen els jeroglífics egipcis, l'escriptura egípcia demòtica i el grec antic. Gràcies al fet que les tres inscripcions expressen el mateix contingut, i al fet que els investigadors coneixien el significat del grec, aquesta pedra es va convertir en la clau per entendre i traduir els jeroglífics egipcis.

Cada mestre és com una pedra de Rosetta per a cada infant. Perquè desentranyen el misteri de cada lletra per vincular-la a un so.

Tenim la sort que l'escriptura s'ha anat simplificant al llarg dels segles. Els jeroglífics egipcis eren molt complicats i un escriba havia d'aprendre tants símbols com conceptes volia expressar, de manera que aprendre a llegir i a escriure era molt més costós que ara.

La simplificació la van portar els fenicis, que van crear el primer alfabet, i a partir d'aquest van venir tots els altres. L'alfabet és probablement, juntament amb la roda i el número zero, l'invent més increïble que s'hagi fet mai. El món, fins llavors bàsicament oral, va passar a poder ser escrit i llegit per qualsevol que conegués el codi d'aquells pocs més de 20 dibuixos, les lletres.

I de la mateixa manera que la civilització va començar en el món oral, els infants també ho fan, de manera que les mestres comencen treballant amb els sons, potenciant la consciència fonològica dels alumnes, és a dir, posant en evidència la composició de les paraules a partir dels sons.

Això vol dir que brinden als infants l'oportunitat de reconèixer els diferents sons, per després poder associar-los amb les lletres i grafies corresponents. Creen la possibilitat que els infants

entenguin que cada paraula és una entitat en si mateixa, que cada paraula respon a una sèrie de síl·labes, “cops de veu”, i que, al seu torn, aquestes síl·labes es descomponen en unitats més petites: grafemes (o lletres), que guarden correspondències amb els fonemes (o sons de la parla).

Més tard els docents ensenyen totes aquestes lletres, i ho fan seguint un ordre i una metodologia.

Ensenyar a llegir no és una cosa que s'improvisi.

És probable que comencin per les vocals, un invent grec que es va afegir al primer alfabet fenici. Després, és probable que segueixin amb la introducció de les consonants d'ús més freqüent, i que acabin amb les consonants complexes, que són aquelles que s'usen molt poc, com la W o la K, o aquelles que són ambigües, és a dir, que responen a més d'un so, en funció de la posició o la combinació. Per exemple, la lletra M és més senzilla que la lletra C, perquè la lletra C pot sonar com la C de CASA, però també com la C de CISTELLA. O la lletra G, que pot sonar com la G de GAT, o com la J de JUST si va al davant d'una E o una I, tret que porti una U al mig, que llavors sona una altra vegada com la G de GAT i a sobre la U en aquesta posició esdevé una lletra muda. No és fàcil, oi?

A més, les mestres apliquen diferents tècniques orals i manipulatives perquè els infants vagin desvetllant el misteri de la lectura. Al mateix temps que els gargots, cada vegada més fins, van també associant l'acte de llegir amb la possibilitat d'escriure.

Ja hem dit abans que en tot aprenentatge es poden descriure uns períodes crítics, que són els períodes temporals en els quals els infants estan preparats per fer un salt en els seus aprenentatges.

La psicòloga britànica Uta Frith ha assenyalat **3 etapes en la lectura**. Serien les etapes d'accés i de domini al codi secret de la lectura.

1

Entre els 4 i 5 anys els infants estan en l'**etapa pictòrica o logogràfica**. En aquest moment reconeixen algunes paraules escrites i pot semblar que saben llegir, però la majoria d'ells han memoritzat la paraula com un tot, igual que reconeixen un dibuix. Encara no són capaços de reconèixer les lletres i els seus sons, però poden recordar la forma de la paraula i associar-la. Així, poden aprendre a reconèixer el seu nom o altres paraules que vegin freqüentment.

2

Entre els 5 i 6 anys la majoria dels infants entren en l'**etapa alfabètica o fonològica**. Aquí és quan aprenen a llegir, perquè els ensenyem a associar cada lletra amb un so. Aprenen l'anomenada **correspondència grafema-fonema**, és a dir, el procés d'associar cada grafema (una lletra o un grup de lletres) amb un fonema (el seu so). Aquest és l'**acte de descodificar**, del qual parlem més en el proper punt.

3 Entre els 7 i 8 anys poden passar a l'**etapa ortogràfica**, en què tornen a percebre la paraula com un tot, la qual cosa permet una major velocitat de lectura a través del reconeixement ràpid de la paraula. **Aquesta etapa no pot arribar si no hem consolidat l'etapa anterior.**

I la lectura no deixa de millorar al llarg dels anys i mitjançant la pràctica, però als 8 anys la lectura pot ser, i hauria de ser, **un esglai ben sòlid sobre el qual construir la resta del coneixement.**

3 EL PROCÉS DE DESCODIFICACIÓ S'HA D'AUTOMATITZAR

Cal automatitzar la descodificació, i això només s'aconsegueix practicant molt.

Quan els infants han après els sons de les lletres i la manera com es pronuncien quan es presenten juntes (recordem l'etapa alfabètica del capítol precedent), ve un treball personal de pràctica diària. El que busquem amb aquesta pràctica és l'**automatització de la descodificació**.

Com hem vist abans, sabem que la **descodificació és la tasca de desxifrar el codi** après, és a dir, la tasca de **convertir cada grafema en un fonema**: convertir cada símbol escrit en un so parlat. Moltes vegades, quan parlem del procés de la descodificació emprem el terme de **mecànica lectora**. Alguns infants adquireixen la mecànica lectora de manera ràpida i senzilla, i d'altres necessiten practicar el doble o el triple per aconseguir el mateix resultat.

Què busca aquesta pràctica? Adquirir velocitat en el procés de descodificació. **Quan adquirim velocitat sabem que hem automatitzat el procés**. I una lectura eficient necessita que la descodificació sigui automàtica. Perquè **una mecànica lectora automatitzada permet al cervell alliberar recursos mentals per dedicar a la comprensió**.

I la pràctica és indispensable per adquirir la velocitat necessària que ens indica que el procés ha estat automatitzat. I es tracta d'una pràctica personal, cada infant millora gràcies al seu propi treball. I com que **cada infant aprèn al seu ritme**, ha de dedicar-hi el temps i l'esforç que necessiti.

Atenció a aquest punt perquè és el nucli de la qüestió:

El cervell pot executar diverses tasques alhora, però **només pot posar l'atenció conscient en una tasca**. Les tasques que el cervell automatitza deixen de necessitar atenció conscient, i passen a fer-se amb més facilitat, sense necessitat que estiguem observant-les o posant-hi esforç. De la mateixa manera que els nostres pulmons respiren o el nostre cor bateja sense necessitat que els dediquem la nostra atenció.

Quan la tasca de descodificar no està automatitzada, requereix atenció conscient, que és un bé escàs, i que ja hem vist que només pot atendre una tasca a la vegada. Per la qual cosa, **si l'atenció es posa en el procés de la descodificació, no estarà disponible per a la comprensió**. És per això que llegir molt lentament pot comportar problemes de comprensió, tot i tractar-se de nens que comprendrien perfectament el mateix text si el sentissin oralment.

Tot i això, hi ha molts infants que, malgrat que llegeixin molt lentament, o fins i tot cometent molts errors, aconsegueixen entendre bé o bastant bé el que llegeixen. A vegades ens pot semblar un misteri com ho aconsegueixen. Però cal estar atents, perquè aquests mateixos infants, quan creixen i han d'afrontar lectures més llargues i complexes poden començar a acusar problemes de comprensió.

El procés de la **comprensió**, en canvi, no es pot automatitzar, de manera que **sempre necessita que li dediquem la nostra atenció**. Si els dos processos necessiten atenció, aquesta entra en conflicte, perquè ha de dividir-se o saltar constantment d'un procés a l'altre, de la descodificació a la comprensió, per la qual cosa tindrem com a resultat un cervell cansat, estressat i menys eficient.

D'altra banda, **una lectura lenta obstrueix la memòria de treball**, amb la qual cosa és molt difícil recordar el que hem llegit.

Què és la memòria de treball?

La memòria de treball, també anomenada *memòria operativa*, és la **capacitat d'emmagatzemar i usar una informació durant un espai de temps curt**. Es troba a la base de qualsevol raonament, aprenentatge o capacitat de comprensió. Així mateix, sembla que la memòria de treball **és responsable del control de l'atenció i de la recuperació de dades de la memòria a llarg termini**.

La memòria de treball, quan llegim, és la responsable d'operacions com:

- a** Si surt la paraula *ratpenat* la memòria de treball s'encarrega de comprovar si sabem què significa aquesta paraula i, si és així, de recuperar-ne el significat per poder entendre el text.
- b** Si llegim la frase *A la Maria li agrada el llaç groc i, abans de sortir amb la Margarita, se l'ha posat als cabells*, la memòria de treball s'encarrega de mantenir tota la informació en actiu per poder saber que *l'* es refereix al *llaç groc*, i que *li agrada* es refereix a la Maria i que el *llaç* se l'ha posat la Maria i no pas la Margarita.

Així doncs, **la memòria de treball és com un embut pel qual passa tota la informació, un embut que**, perquè no quedi obstruït, **necessita que la informació li passi lleugera** tot a través.

Per tant, **ens cal llegir a certa velocitat per tenir un cervell:**

- 1** Que alliberi atenció a favor de la comprensió.
- 2** Que alliberi la memòria de treball.

Així doncs, **la velocitat sí que és important**, i ho és molt més del que ens pugui semblar a priori.

Per assolir aquesta velocitat, els infants han de practicar molt la lectura, i com dèiem abans, cada infant necessita practicar la lectura també fora de l'entorn acadèmic, perquè amb la pràctica a l'escola no n'hi ha prou en la majoria dels casos. L'avantatge del treball individual rau també en el fet que permet aplicar el ritme que cada infant pugui i necessiti.

Com a curiositat, us direm que a 1r de primària les mestres es troben a la mateixa aula amb una gran varietat de perfils de lectura i de necessitats pel que fa a l'aprenentatge.

Es poden trobar:

- ▶ Nenes i nens que encara no llegeixen.
- ▶ Nenes i nens que llegeixen molt a poc a poc, potser 7 o 10 paraules per minut (fes la prova i llegeix 7 paraules en un minut i digues-me com et sents després).
- ▶ Nenes i nens que ja llegeixen gairebé 100 paraules per minut, la qual cosa equival a una lectura de 3r o 4t de primària.

Per tant, per no deixar ningú enrere ni permetre que ningú s'avorreixi, és a dir, per donar resposta a la diversitat, necessitem que:

- a** Les mestres adaptin el ritme de classe a totes aquestes realitats tan allunyades entre si.
- b** Cada infant practiqui a casa perquè, tal com hem vist, el seu camí d'aprenentatge és personal, no es pot delegar i requereix una pràctica diària.

A més a més, llegir a casa ens ajuda a **convertir la lectura en un hàbit**, i això és important perquè el **sistema de transmissió cultural humà es basa en el codi escrit**. D'altra banda, i no menys important, la lectura incideix de manera indirecta en molts altres aspectes del creixement intel·lectual, cognitiu i personal dels infants, i els alimenta la creativitat i els facilita l'èxit acadèmic.

I per si aquestes raons no fossin suficients, hem de recordar que l'escola, sobretot a partir de 4t de primària, demana una gran quantitat de tasques que es basen en la lectura, i sense aquest hàbit ben instal·lat, llegir és una tasca pesada i desagradable.

Per tant, **si convertim l'hàbit de la lectura en una cosa plaent, totes les tasques de l'escola passen a ser molt més fàcils**.

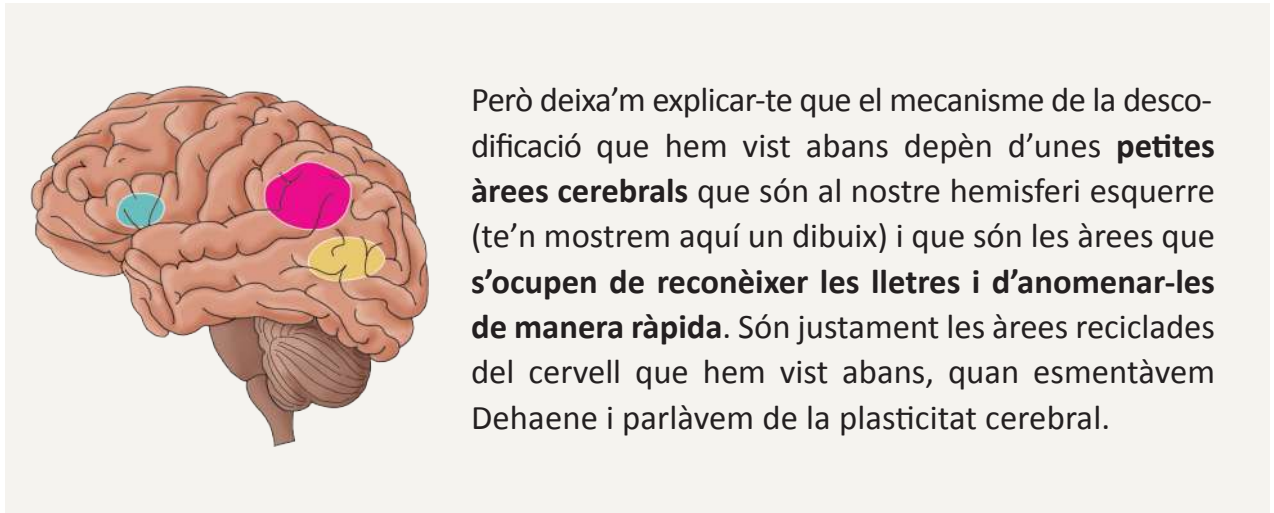
4

**LLEGIR MILLOR O
PITJOR NO TÉ RES A
VEURE AMB LA
INTEL·LIGÈNCIA**

Aquest enunciat té dos paranys que desvetllem de seguida.

Hem dit que a alguns infants els costa molt més que a d'altres aprendre a llegir i automatitzar el procés per adquirir una lectura fluida i autònoma, és a dir, una lectura comprensiva i lleugera.

Podem caure en el parany de pensar que un infant que aprèn a llegir gairebé sol és molt més intel·ligent que un infant a qui li costa aprendre'n.

Ja hem vist que aquesta tasca de reconèixer i anomenar les lletres és el procés de descodificació, i que ha de ser automatitzada. I també hem vist que quan aconseguim automatitzar-la, assolim certa velocitat de lectura, que és necessària per accedir a una bona comprensió, de la mateixa manera que automatitzem el coneixement que implica rodar sobre una bicicleta sense caure: necessitem certa velocitat per mantenir l'equilibri. I un cop assolim aquesta velocitat, sabem que ja no ens cal estar pendents dels peus, van sols, i nosaltres podem gaudir del paisatge que ens envolta. Doncs el mateix passa amb la lectura: no hem d'estar pendents de l'acte de descodificar. I justament quan ja no ens cal estar-ne pendents, és quan llegir es converteix en un fet que ens sembla natural i ens oblidem de la complexitat que comporta per a un cervell que aprèn.

També hem vist que llegir a poc a poc, amb molt d'esforç i amb errors, pot crear llacunes de comprensió. Però això no vol dir que no entenguem el que llegim perquè no som prou intel·ligents, sinó que potser no ho entenem bé perquè l'atenció del cervell està ocupada i la memòria està obstruïda.

Bé, doncs aquelles petites tres àrees són les responsables que això passi, que puguem automatitzar el procés de descodificació. I perquè passi cal que les neurones dels tres centres es connectin ràpidament, molt ràpidament. Es tracta de tres àrees que no estan relacionades

amb la capacitat de comprendre, sinó només amb la capacitat de descodificar, és a dir, una tasca mecànica que no necessita recursos intel·lectuals, només aconseguir certa velocitat i precisió, res més.

Aquestes són les àrees que hem d'entrenar per aconseguir una bona fluïdesa lectora. I encara que **tots les haguem d'entrenar**, cada cervell arriba a aquest món amb aquestes tres àrees més fortes o menys fortes, de manera que alguns infants arriben a un bon nivell de descodificació en poc temps, i d'altres necessiten més temps i pràctica per assolir el mateix resultat.

I volem tornar a insistir que el fet que aquestes àrees siguin menys eficients no té res a veure amb la intel·ligència. Es pot ser molt lent llegint, es pot ser fins i tot dislèctic (és a dir, tenir un trastorn específic per aprendre a llegir), i extremament intel·ligent al mateix temps.

A una persona dislèctica li costa molt aprendre a llegir, i quan ho aconsegueix, continua sent molt lenta en la descodificació, amb les conseqüències que ja hem vist que aquest fet pot comportar. **De manera que no caiguis mai en l'error de pensar que si un infant aprèn a llegir tard o amb dificultat és per una qüestió d'intel·ligència.**

De fet, el món està ple de grans dislèctics famosos pels seus èxits. Persones que recorden com els va costar aprendre a llegir i les dificultats que van tenir per culpa d'això a l'escola, però que han aconseguit importants èxits professionals o vitals. Hem seleccionat aquest article del diari *La Vanguardia* (Anna Lledó, 2018) en què se n'esmenten alguns exemples que potser coneixes.

"El director de cinema Steven Spielberg, que és dislèctic, ho passava molt malament quan havia de llegir en veu alta davant de tota la classe. Se sentia avergonyit, ja que li costava molt. Ara bé, explica que començar a fer pel·lícules el va salvar. El cinema es va convertir en "una via d'escapament", una manera d'oblidar els problemes amb la lectura i l'escriptura. Avui dia, Spielberg és un dels cineastes de més èxit de tot el planeta i ha guanyat dos premis Oscar. A més, les dificultats per aprendre a l'escola el van servir d'inspiració per a crear la pel·lícula Els Goonies.

També té dislèxia l'actriu i presentadora de televisió nord-americana Whoopi Goldberg, que és una de les poques persones que ha guanyat els quatre premis més importants de la indústria de l'entreteniment als Estats Units; Emmy, Grammy, Oscar i Tony. A l'escola, els professors pensaven que Whoopi era una nena gandula. No sabien què tenia, fins que li van dir que simplement patia dislèxia.

Altres famosos que també han reconegut tenir dislèxia són el fundador d'Apple Steve Jobs, les actrius Jennifer Aniston o Keira Knightley, el boxejador Muhammad Ali, l'escriptor John Irving, el dissenyador Javier Mariscal o el cantant Pau Donés."

Així, podem veure que **el primer parany és que podria ser un greu error relacionar la facilitat o dificultat per aprendre a llegir amb la intel·ligència.**

El segon parany és que, tot i que al principi no estan relacionades **la lectura i la intel·ligència, amb el pas del temps poden arribar a estar-ho, perquè la lectura obre un món de coneixements que li són vedats a aquell que no llegeix.**

I més enllà dels coneixements en forma de l'adquisició de vocabulari, de noves expressions i informacions que es perd un infant que no llegeix, està comprovat que llegir fa augmentar diverses funcions cerebrals bàsiques per a la maduresa intel·lectual del cervell. Així, **llegir millora la memòria de treball, els processos emocionals, els nivells d'empatia i la presa de decisions.**

Si unim els dos paranys podem dir que: néixer amb més o menys habilitat per aprendre a llegir no depèn de la intel·ligència, però aprendre a llegir ens ajuda a desenvolupar-la.

Tal com vaig escriure al pròleg "El cor lector" del nostre llibre *Glifing: com detectar i vèncer les dificultats de lectura* (Barcelona: Editorial Horsori, 2016):

"La lectura és un repte i una fita per a qualsevol nen: els fa autònoms de cara a l'accés al coneixement. Aprendre a llegir els converteix en amos del seu camí d'aprenentatge. Amb el domini de la lectura es converteixen en petits exploradors de les seves pròpies possibilitats. Els nens que gaudeixen d'un accés fàcil a la lectura es troben, de sobte, davant d'un món infinit de coneixement i oci.

La lectura és un acte de solitud que ens connecta amb el món. Sense sortir del nostre cervell accedim a altres persones de qualsevol altra època, de qualsevol altra nacionalitat, de qualsevol altra raça i llengua. Per tant, la lectura ens permet un espai íntim i, alhora, de connexió amb la resta de la humanitat. Dit d'una altra manera, fa petit el món i gran el cervell."

5

PERÒ QUÈ VOL DIR
LLEGIR BÉ?

Arribats en aquest punt potser t'estàs preguntant què vol dir exactament llegir bé.

Llegir bé és llegir de manera fluida, precisa i comprensiva.

- a** **La fluïdesa consisteix a llegir a certa velocitat.** Aquí et deixem un apunt de quines són les velocitats de lectura esperades segons els barems de **Glifing**.

Curs	Lectura lenta	Mitjana esperada	Lectura ràpida
1r	18	29	44
2n	47	65	90
3r	63	81	99
4t	87	111	131
5è	113	133	153
6è	105	135	157

Nota 1: la velocitat de lectura es mesura per paraules correctes llegides per minut.

Nota 2: aquestes mesures són orientatives i poden variar segons la complexitat del text, però poden servir de guia per entendre de què parlem exactament quan parlem d'una lectura lenta o del nivell de lectura esperat.

- b** **La precisió consisteix a llegir correctament les paraules.** No inventar-les, o canviar-les per unes altres, o llegir unes lletres en comptes d'altres.
- c** **La comprensió es pot definir com una barreja entre fer-se una imatge mental d'allò que es llegeix i recordar la informació** més rellevant del que hem llegit. Ja ho veus, torna a sortir la memòria, que té molt a veure amb el fet de comprendre.

És a dir, quan comprenem alguna cosa, d'alguna manera visualitzem el que estem comprenent, ho comparem i ho afegim al nostre coneixement previ. D'alguna manera ens apropiem d'allò que hem passat a entendre.

Els estudis sobre l'abordatge de la comprensió són extensos i fan referència a diversos aspectes de la comprensió. Hem vist que per accedir a la comprensió lectora necessitem una certa automatització del mecanisme descodificador i d'una memòria de treball activa, però **també necessitem coneixement del lèxic**, és a dir, conèixer el significat del vocabulari, i un coneixement que ens permeti **entendre la relació entre les paraules**, la sintaxi.

Tenim la sort que aquests últims punts es poden adquirir no només llegint, sinó de manera oral també, per la qual cosa cal alimentar el bagatge cultural dels infants per tots els mitjans possibles: creant entorns rics i estimulants que aportin aquest coneixement general del llenguatge. Això pot voler dir, per exemple, que no hauríem de reduir el vocabulari quan parlem als infants; ells aprenen tot allò que senten, de manera que cal ser generosos i compartir amb ells tot el vocabulari que coneixem. No val a dir “és que això no sap què vol dir”. Si li ensenyes, ho sabrà. I que sàpigues que **tenir vocabulari facilita l'accés a la lectura**.

Òbviament, també podríem parlar de la prosòdia, o sigui, de l'entonació correcta de la lectura i les pauses adequades segons els signes de puntuació. Podríem parlar també de l'escriptura i de l'ortografia. Podríem parlar de la pronunciació correcta o de saber aplicar allò que hem comprès i après, però aquest llibre vol ser un resum bàsic dels factors més importants quan els nostres fills estan aprenent a llegir per **assolir una fluïdesa lectora que els permeti una lectura funcional i autònoma**. Per això ens centrem en la descodificació i en la comprensió.

Hem definit una bona lectura com una lectura fluida, precisa i comprensiva. I aquestes tres premisses ens han de proporcionar una **lectura funcional i autònoma**.

A Glifing parlem d'una lectura funcional i autònoma quan el nivell de competència adquirit en la fluïdesa, la precisió i la comprensió de la lectura és suficient per abordar amb èxit les tasques escolars.

Podríem ser més exigents i parlar de l'excel·lència. De fet, la nostra tesi és **proporcionar a cada infant l'experiència educativa necessària perquè puguï millorar des del seu punt de partida i assolir el seu màxim potencial**. Però el nostre primer objectiu és aconseguir una base des de la qual puguem garantir que cada infant disposi de les eines necessàries per afrontar amb èxit els reptes escolars. I d'aquí, partir cap al màxim potencial i l'excel·lència.

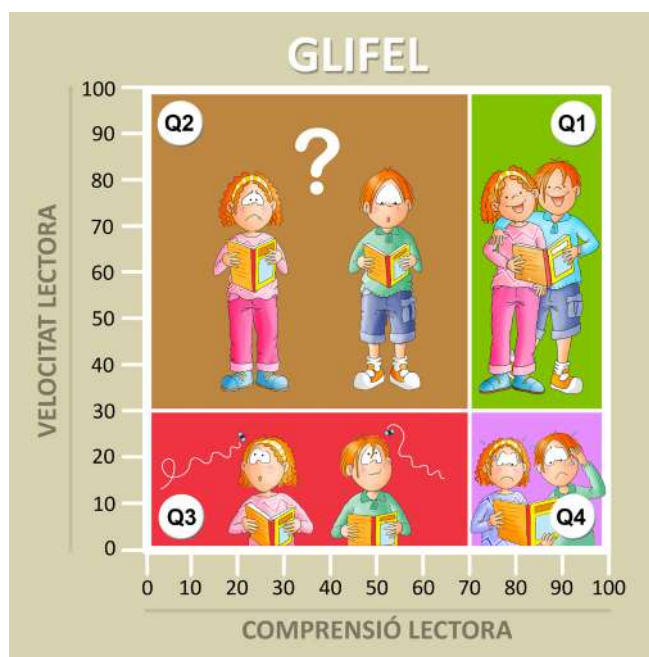
Amb aquest objectiu, recuperem les tres variables: **velocitat, precisió i comprensió**, a les quals donem una unitat de mesura i un mètode de mesura que ens permetin treballar amb dades objectives.

Per què ho mesurem? Per tenir dades precises i no vagues impressions de cara al procés d'aprenentatge dels infants. Per saber si estem molt lluny o molt a prop de les mitjanes esperades. Per fer una detecció precoç quan hi ha una dificultat. Per veure que seguim el ritme esperat i que no ens hem estancat. Per actuar en conseqüència i amb coneixement. Per donar a cada infant allò que necessita per continuar avançant.

Per mesurar les variables i així definir en quins aspectes cal intervenir, apliquem el model *Simple View of Reading* que van definir Gough i Tunmer l'any 1986 i que continua vigent, atès que s'ha mostrat com un model senzill, però complet, per entendre els diferents perfils lectors dels alumnes.

De manera que, si ens centrem en aquests tres punts, **velocitat, precisió i comprensió**, obtenim un **índex d'eficàcia lectora**, que posa en relació les habilitats de descodificació i de comprensió.

A aquest índex d'eficàcia lectora a **Glifing** l'hem anomenat GLIFEL, i ens dona el **perfil lector** de cada alumne, que pot trobar-se en un dels 4 quadrants que apareixen a la figura adjunta.

Ara expliquem el significat dels quadrants, començant pel que expressa cada eix: **velocitat i comprensió**.

Eix de coordenades vertical: velocitat

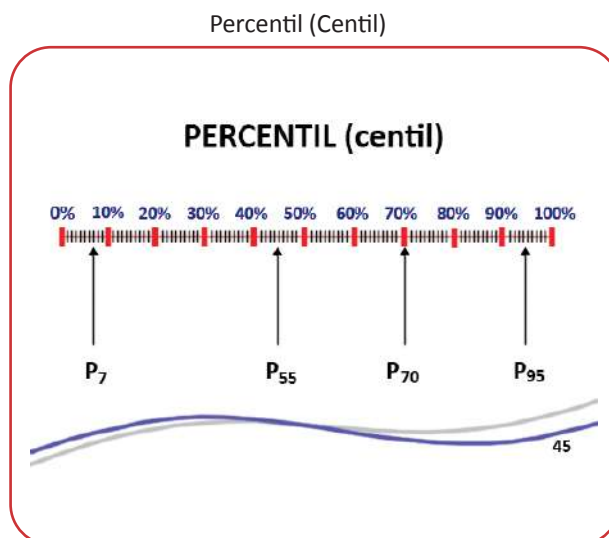

Vegem que l'eix de coordenades vertical expressa la velocitat de lectura en valors percentil que van de 0 a 100, en què els valors propers a 0 reflecteixen lentitud en la lectura, i com més propers a 100, més velocitat de lectura hi ha.

Aquesta variable s'obté a partir de mesurar la **quantitat de paraules correctes llegides en un minut**, de manera que inclou la variable velocitat i la variable precisió i després es transforma en percentils.

Nota 1:

Un valor percentil indica la posició d'un resultat respecte al seu grup de referència. Per exemple: si un infant obté un percentil 95 en la lectura de 1r de primària, vol dir que està entre el 5 % que millor llegeix del seu grup de referència, és a dir, 1r de primària. Si un infant de 5è de primària obté un percentil 5 en la velocitat de lectura, vol dir que està entre el 5 % que pitjor llegeix i que, per tant, el 95 % dels nens de la seva edat escolar llegeixen millor que ell.

Nota 2:

En aquesta variable, el nostre **punt de tall és el percentil 30**, perquè l'experiència ens ha ensenyat que quan es llegeix per sobre d'aquest percentil, ja podem començar a alliberar recursos atencionals per dedicar a la comprensió.

Eix de coordenades horitzontal: comprensió

L'eix de coordenades horitzontal **expressa la comprensió lectora en valors percentuals** que també van de 0 a 100. En aquest cas es mesura el percentatge de respostes correctes a les preguntes de comprensió d'un text.

Nota: aquí el nostre **punt de tall és el 70 %**. Creiem que entendre menys d'un 70 % és motiu d'anàlisi.

De manera que, tenint en compte aquestes tres variables, els lectors poden quedar en un d'aquests quatre quadrants:

Quadrant 1: lectura autònoma

Si obtenim una velocitat lectora per sobre del percentil 30 i una comprensió de lectura per sobre del 70 %, ens trobem al quadrant verd, lectura autònoma.

Aquests infants seran probablement bons lectors de manera natural. La nostra **missió és proporcionar-los lectures motivadores** i un espai diari que els permeti **conrear l'hàbit de la lectura**.

Quadrant 2: dificultats en la comprensió lectora

Si obtenim una velocitat de lectura per sobre del percentil 30, però una comprensió per sota del 70 %, sabem que no tenim un mal ritme de lectura, però que estan fallant els mecanismes de la comprensió:

Falta vocabulari?

Falla l'aplicació d'estratègies de comprensió?

Falta coneixement previ?

Hi ha una dificultat en la memòria?

Hi ha una dificultat en l'atenció?

Saber què s'amaga darrere de la no-comprensió ens ajuda a decidir com podem afrontar el següent pas en el treball de la lectura.

Quadrant 3: lectura lenta i comprensió minvada

Si obtenim una velocitat lectora per sota el percentil 30 i una comprensió per sota del 70 %, sabem que haurem de treballar tant la descodificació com la comprensió lectora.

Aquí, la nostra pràctica lectora anirà destinada a buscar **primer un augment de la velocitat de lectura per assegurar-nos que alliberem recursos atencional i memorístics a favor de la comprensió**. I després continuarem avançant en materials de comprensió lectora.

Quadrant 4: bona comprensió, però lectura lenta i dificultosa

Si obtenim una velocitat deficient, per sota del percentil 30, però una bona comprensió, superior al 70 %, haurem d'incidir en la fluïdesa i treballar la descodificació. Cal dir que la majoria de les nenes i nens dislèctics, tot i que poden estar també al quadrant vermell, normalment ocupen aquest quadrant lila atès que són infants que en principi no acusen problemes de comprensió, malgrat que llegeixin de manera lenta i dificultosa.

Si el teu fill es troba en aquest cas, és a dir, si llegeix molt lentament, però ho entén tot, no pensis que tot va bé, perquè aquí hi poden passar dues coses:

1. Pot ser que, en els primers anys d'escola, el teu fill entengui els textos tot i que li costi llegir perquè els seus recursos o estratègies personals li siguin de moment suficients per compensar aquesta dificultat. Però amb els anys, amb l'augment de la demanda escolar i l'augment de la dificultat dels textos a llegir, pot ser que comenci a acusar dificultats de comprensió.
2. Tot i que la comprensió no se'n vegi afectada, sabem, pel que hem vist abans, que una lectura lenta suposa un gran repte per al cervell. I a més, requereix una major inversió de temps per dedicar a les tasques escolars.

Un exemple molt fàcil:

Un full pot contenir 500 paraules. Si el nostre fill de 5è de primària ha d'estudiar 5 pàgines per a un examen, vol dir que ha de llegir unes 2.500 paraules.

L'infant que té una lectura mitjana de 5è llegeix unes 130 paraules per minut, això vol dir que:

Fa una primera lectura en 20 minuts. En fa una segona en un quart d'hora (la segona vegada sempre llegim més de pressa). I encara en pot fer una tercera en 12 minuts. Si l'endemà vol fer un darrer repàs abans de l'examen, probablement podrà fer-ho en 6 o 10 minuts, rellegant només les parts més importants dels fulls. Això vol dir que necessita menys d'una hora per fer tota la tasca.

El seu company, amb dificultat per llegir, llegeix 60 paraules per minut. Fa una primera lectura en uns 45 minuts. En fa una segona en 40 minuts. I posem que en fa una tercera en 35 minuts. Aquest nen necessita dues hores per fer la tasca i probablement l'endemà al matí, abans de l'examen, ni se li passa pel cap poder repassar res, ja que ell necessita més de mitja hora per fer-ho.

Si en lloc de 5 fulls en són 10, el primer nen se'n sortirà amb una hora i tres quarts, i el segon nen necessitarà quatre hores: tota la tarda. No podrà fer altres deures, no podrà jugar a bàsquet i no podrà quasi ni perdre el temps per berenar si vol fer l'endemà un examen decent.

Així, doncs, **hem d'estar atents tant a la comprensió, que és molt important, com a la velocitat, que també ho és.**

I tot i que cal treballar tots dos aspectes des de l'inici de l'ensenyament de la lectura, **els tres primers anys de primària són fonamentals per enfocar-se en la velocitat i la correcció. A partir de quart de primària serà molt valuós poder enriquir el vocabulari i la comprensió del món.**

6 COM MÉS BÉ
LLEGEIXES,
MÉS T'AGRADA LLEGIR

La meva germana gran, la Margarita, igual que la meva filla gran, la Júlia, van venir al món amb uns cervells privilegiats per a la lectura. Les dues varen ser lectores prodigi des de ben petites. Els va costar molt poc aprendre'n i en van aprendre de seguida, i sempre varen seguir llegint. Llegir els agradava, i els agrada molt.

La lectura és un plaer quan llegeixes bé. Com més bé llegeixes, més t'agrada llegir i, per tant, més llegeixes.

Per ser un lector competent cal llegir molt, i llegeixen molt aquelles persones a les quals els agrada llegir, i els agrada llegir perquè llegeixen bé, i llegeixen bé perquè no els costa llegir i practiquen molt.

Sembla un embarbussament, però és que volem deixar clara la idea del cercle virtuós de treball i recompensa que es retroalimenta de manera natural.

Quan parlem de cervell i recompensa, estem parlant de motivació. La motivació no és quelcom espontani i casual. La motivació sorgeix quan obtenim un benefici directe associat a una conducta. Quan la lectura és fluida i comprensiva, la recompensa està servida en forma de plaer per la història que es comparteix o per allò que s'aprèn.

Els circuits neuronals que generen les sensacions de recompensa són aquells que activen la sensació de benestar i plaer. La sensació de plaer està connectada a funcions vitals per al desenvolupament de l'individu i l'espècie, com el menjar o el sexe, i es troba en una part molt profunda i primitiva del nostre cervell: el sistema límbic, on es produeixen les emocions.

Així, hi ha una relació molt forta entre les emocions i el que és de vital importància per a la persona. És per això que ens costa menys aprendre tot allò que ens genera una emoció.

Les àrees cerebrals de la recompensa generen neurotransmissors i hormones (com la dopamina) anomenades les hormones del plaer, que són les responsables d'aquesta sensació de benestar. Les accions que activen aquestes àrees i generen benestar volem repetir-les per retrobar el plaer que generen. I així és com es construeix la motivació.

Per això cal que l'educació proporcioni situacions d'èxit als estudiants, perquè l'èxit en una tasca genera plaer i el plaer ens porta a la motivació, i els alumnes motivats esdevenen bons estudiants.

En canvi, les situacions de fracàs provoquen rebuig i abandonament de les tasques que el produeixen. A part, també provoquen infelicitat i inseguretat.

Per això no ens costarà gaire entendre que, si a un infant li suposa un gran esforç llegir, el més probable és que no li agradi llegir, i per més d'un motiu:

- 1 Ja hem vist que una lectura lenta pot crear llacunes en la comprensió, de manera que, després del gran esforç de llegir, pot ser que no sàpiga ben bé el que ha llegit.
- 2 Quan es llegeix a poc a poc, o entretallat, la història no avança, no té ritme i avorreix. (Després explicaré una anècdota sobre això.)
- 3 La lectura lenta genera cansament al cervell, que està fent una tasca molt complexa sense cap benefici, satisfacció o compensació aparent.
- 4 La lectura posa de manifest que l'infant hi té poca traça, i això li produeix frustració. I tots volem allunyar-nos de la frustració.
- 5 Com hem vist en l'exemple anterior, l'infant necessita molt més temps per a qualsevol tasca que impliqui lectura. De manera que el desgast és superior al dels seus companys o germans.

De manera que si la lectura encara no és una tasca plaent per al teu fill, has d'entendre que potser no pots demanar-li que vagi al llit a llegir tot sol, perquè no ho farà. O que llegeixi al matí, quan està mig adormit... que tampoc ho farà... Per a ell llegir no és un plaer, és avorrit o fins i tot una tortura, per la qual cosa enviar-lo a llegir pot convertir-se en un càstig.

I com que funcionem per associacions, si aprenem que la lectura és un càstig, la rebutjarà sempre, no només perquè d'entrada ja li costava i per tant no li agradava, sinó perquè a més ara sentirà aversió per llegir.

Així, doncs, has de buscar temps per fer que la lectura sigui un espai agradable i una activitat motivadora. Potser pots llegir-li en veu alta, així podrà sentir el plaer de la lectura a través teu, o potser podeu escoltar audiollibres, o pots explicar contes... Potser podeu llegir una frase cadascun... Anar a la biblioteca del barri a buscar els llibres més bonics o a escoltar els fantàstics rondallaires professionals.

Com diu Irene Vallejo en el seu esplèndid assaig *L'infinit dins d'un jonc* (Columna Edicions, 2020):

*“Si algú llegeix per a tu, desitja el teu plaer; és un acte d'amor
i un armistici enmig dels combats de la vida.”*

Per això, et demanem que li acostis els llibres sense que aquests quedin associats al càstig.

I, sobretot, si creus que el teu fill pot tenir dificultat en la lectura, no esperis que li passi amb l'edat, no esperis que maduri, no esperis un miracle sense intervenir-hi.

Les fites són clares i ens indiquen el camí:

Si a finals de primer de primària el teu fill no llegeix més o menys fluidament, segons les dades de la taula del punt 5, consulta amb un professional. Les dificultats de lectura no desapareixen amb l'edat, i en canvi, la distància amb els seus companys de classe serà cada vegada més ampla, les tasques escolars li costaran cada vegada més i la seva autoestima estarà cada vegada més malmesa.

En canvi, si el teu fill té facilitat per aprendre a llegir, facilita-li material interessant i motivador, obre-li el ventall de possibilitats, deixa que triï, aconsella-li que explori diverses possibilitats, no l'obliguis a acabar un llibre si no li agrada, però anima'l a continuar explorant, perquè, com indicàvem a l'inici d'aquest capítol, per ser un bon lector cal llegir molt. I llegir molt és molt més fàcil si aconseguim activar aquest cercle virtuós de treball i recompensa.

L'anècdota promesa:

Després d'haver fet Glifing, en Mario es va convertir en un lector funcional, amb una lectura que estava al voltant de les 120 paraules per minut (ppm). Això no és una lectura gaire ràpida, en Mario ja estava a sisè de primària, però havia sortit de les 43 ppm a cinquè. Imagineu-vos el canvi.

Jo, com sempre, continuava intentant motivar-lo amb la lectura, i acabava de conèixer l'Associació Lectura Fàcil, que em va mostrar els seus llibres adaptats. Vaig agafar-ne uns quants i quan vaig arribar a casa li vaig dir a en Mario: "Necessito que m'ajudis. He conegut les persones que fan aquests llibres i vull saber si són bons. Llegeix-ne un per dir-me què et sembla, si us plau". En Mario es va llegir el llibre en un parell de tardes i quan el va acabar em va dir: "Mama, aquest llibre sí que és bo". I jo li vaig preguntar: "Què t'ho fa pensar?". Em va contestar: "Perquè **aquest llibre sí que té ritme**".

Fantàstic! Era ell qui tenia ritme amb aquell llibre! I per això li va agradar, perquè la història lliscava! Els llibres de Lectura Fàcil són més fàcils de llegir, per tant, en Mario, que havia assolit la velocitat de 120, podia llegir-los (ho vaig cronometrar) a la velocitat de 160 paraules per minut. I això és tota una altra cosa, oi?

7 SI COSTA LLEGIR
NO CAL BUSCAR
CULPABLES,
SINÓ SOLUCIONS

Potser si al teu fill li està costant aprendre a llegir te'n sents culpable.

Pot ser que a l'escola et diguin repetidament que heu de llegir més a casa i que l'exemple familiar és molt important.

I tenen raó en tot, **l'exemple familiar és important i cal llegir a casa, però si al teu fill li costa aprendre a llegir, no és culpa teva, perquè si li costa aprendre a llegir, l'exemple, encara que sigui necessari, no és suficient.**

Així, doncs, no te'n sentis culpable.

D'altra banda, els factors pels quals un cervell llegeix i aprèn a llegir amb més o menys facilitat són diversos, però sabem que hi ha una bona base biològica i genètica que els pot explicar. Per la qual cosa, la majoria de vegades, quan a un infant li costa llegir, un dels seus progenitors s'hi reconeix.

Tots els professionals que diagnostiquen dificultats d'aprenentatge tenen innumbrables exemples en què, quan transmeten els resultats de l'exploració a uns pares preocupats, la cara d'algun d'ells s'il·lumina dient: "Exactament això és el que em passava a mi". I de vegades afegeixen frases com "vaig deixar d'estudiar perquè pensava que no estava fet per a això" o "vaig fer una carrera tècnica perquè no podia seguir amb les lletres".

Així que **no és culpa teva i no és culpa de l'escola, és la condició biològica d'un cervell.**

Però has d'estar atent, perquè, com en la majoria de les qüestions de l'educació, **una part ve de la genètica, però una altra part està en mans de l'ambient**, de manera que, **encara que el teu fill tingui un cervell privilegiat per a la lectura, si no la practica, tampoc desenvoluparà el seu potencial.**

Així que **no minimitzis l'exemple familiar, perquè, encara que no sigui suficient, sí que és necessari.**

No és perquè sigui mandrós, perquè no tingui voluntat, perquè no sigui intel·ligent, perquè no s'esforci prou o perquè no vulgui... És:
perquè no pot.

Deixa que et parli d'en Manel:

*En Manel tenia 6 anys, es trobava a mig curs de primer de primària i no aconseguia aprendre a llegir. Vam anar a la seva escola a avaluar tots els infants, uns infants que venien ells solets des de l'aula fins a la biblioteca, on passàvem les avaluacions de lectura **Glifing**.*

Però en Manel no va venir sol, la mestra el va portar agafat de la mà i em va dir que el deixava a càrrec meu amb molt d'afecte, perquè en Manel no volia llegir. Així que la mestra se'n va anar, en Manel va començar a plorar, dient que no sabia llegir.

*Com que el vaig veure tan desconsolat, li vaig donar la mà i, de manera intuïtiva, li vaig preguntar si podia ensenyar-me on era el bany, perquè jo no coneixia l'escola i per tant no sabia com arribar-hi. **Quan va tenir entre mans una tasca que sí que podia fer, va deixar de plorar i em va portar fins al bany.***

*Vàrem aprofitar el passeig pels passadissos de l'escola per llegir algunes lletres que trobàvem a les parets. Així va ser com vaig veure que en Manel coneixia les lletres, però encara no podia unir-les. En aquest punt, quan es va adonar que li feia unir lletres, és a dir, llegir, va començar a plorar una altra vegada. Jo li vaig dir: "Tranquil, Manel, si no vols llegir, no llegiràs." I ell, encara plorant, em va dir: **"No és que no vulgui, és que no puc"**.*

La història d'en Manel ens ha preparat per a aquest nou punt. Què passa quan algú ha de fer alguna cosa i no pot? Quin és el sentiment que es manifesta? Quina emoció impera?

▶ Tristesa	▶ Desmotivació
▶ Baixa autoestima	▶ Poca energia
▶ Enfadar-se amb facilitat	▶ Baixa tolerància a la frustració
▶ Desànim	▶ Rebuig a l'escola

Com explica molt bé David Bueno, biòleg expert en neuroeducació, les emocions són patrons de conducta preconscious que es desencadenen de manera automàtica i com a resposta ràpida a una situació. Com que són preconscious, és a dir, que no en som conscients quan es generen, molts infants no saben explicar i explicar-se què els passa, i això els pot portar a somatitzar el malestar, la qual cosa pot traduir-se en mals de cap, mals de panxa, problemes per agafar el son o fins i tot episodis d'enuresi nocturna.

En vista d'aquesta situació, els psicòlegs Hellendoorn i Ruijsenaars (2000) han descrit unes actuacions que ens ajuden a minimitzar aquests efectes.

Són set factors de protecció per a nens amb dislèxia o altres dificultats d'aprenentatge:

1. Valorar i reforçar les habilitats de l'infant.
2. Donar afecte i atenció per part dels pares.
3. Proporcionar un entorn familiar que valori l'educació i que pugui oferir les necessitats educatives i psicològiques necessàries.
4. Establir una relació de cooperació entre família i escola.
5. Detectar la dificultat com més aviat millor.
6. Acceptar la dificultat.
7. Intervenir-hi de manera efectiva i intensiva durant els primers anys d'escola.

Un cop més veiem que conèixer el perfil lector dels nostres fills, com també treballar estretament amb l'escola i intervenir-hi correctament en els primers anys, són aspectes crucials per treballar a favor de l'èxit educatiu i la felicitat dels nostres fills i alumnes.

8

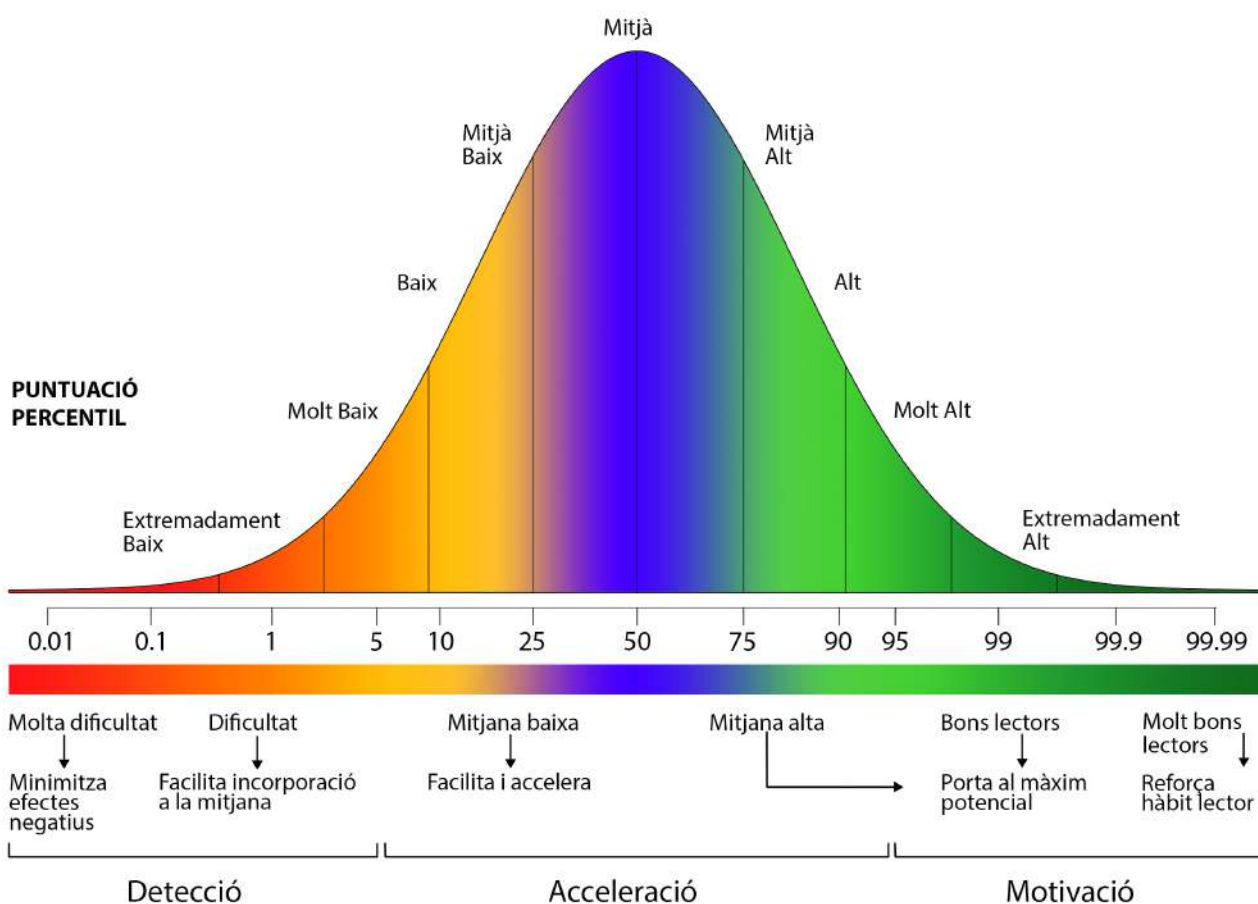
ATENDRE LA DIVERSITAT: LA CLAU A LES ESCOLES

Al capítol 3 d'aquest llibre ja apuntàvem els diferents nivells a l'hora d'adquirir la lectura que una mestra troba a l'aula de primer de primària. I les dades estadístiques ens permeten generalitzar aquesta situació.

Si mesurem els nivells de lectura de la població escolar, aquesta queda definida en una corba normal que ens permet predir el tipus d'alumnat que trobarem a cada aula.

Així que tornem a les estadístiques que ens permeten conèixer la generalitat i atendre la individualitat.

Mira aquesta campana de Gauss, a partir de la qual veiem que:

- a** Un 5 % dels nens d'una aula (cua dreta de la campana de Gauss) aprenen a llegir pràcticament sols, gairebé sense esforç.

Si el teu fill és un d'ells, només has de donar-li l'espai i l'oportunitat d'accedir a lectures motivadores.

- b** Entre un 5 i un 15 % dels infants d'aquesta mateixa aula (cua esquerra de la campana) tenen greus dificultats per aprendre a llegir. Han de fer un gran esforç i no segueixen el ritme dels seus companys.

Si no els detectem i si no actuem correctament i a temps, els perdrem en un mar de frustració.

- c** Un 25 % mostren una lectura deficient i, tot i que probablement no tinguin les dificultats dels seus companys del punt anterior, els cal una guia sistemàtica i adaptada per adquirir i consolidar la lectura.

Si no la reben, pot ser que amb un treball personal puguin passar a la normalitat, però també pot ser que passin a formar part del grup anterior d'infants amb una mala lectura.

- d** La resta són alumnes considerats en la franja mitjana esperada, no mostren dificultats en l'aprenentatge, però també han de rebre un ensenyament explícit i una pràctica organitzada per poder desenvolupar les seves capacitats innates.

Els infants “cauen” en un d’aquests quatre grups per les seves capacitats naturals, no pas per la seva voluntat. Un infant no decideix ser “el que no aprèn a llegir” o “el que llegeix més bé de la classe”. Ells descobreixen les seves capacitats i després les aprofiten o les pateixen, segons quin sigui el cas.

Està a les nostres mans donar a cada infant allò que necessita per complir aquesta fita de la lectura de la manera més eficient i agradable possible.

9 LA LECTURA ES POT
I S'HA D'ENTRENAR

La lectura es pot entrenar. Necessita el temps i la manera adequats per a cada un, però es pot entrenar, i s'ha d'entrenar.

Recordes que al punt 1 hem parlat del reciclatge neuronal pel qual el cervell reutilitza àrees cerebrals antigues i les fa servir en la lectura? Recordes que aquest procés de reciclatge cerebral és una cosa que es deu a la plasticitat neuronal?

Doncs la mateixa plasticitat neuronal que li ha permès al cervell humà aprendre a llegir és la que ens permet entrenar el cervell de cada infant. I aquest és el punt més interessant de la neurociència.

Què és la neurociència?

L'any 1888 vivia al carrer de la Lluna de Barcelona i ocupava una càtedra d'histologia a la Facultat de Medicina d'aquesta mateixa ciutat l'home que va inaugurar el concepte de neurociència: el navarrès Santiago Ramón y Cajal, premi Nobel de Medicina i Fisiologia el 1906.

Ramón y Cajal va descriure per primera vegada la neurona com a entitat diferenciada que, connectada amb milions d'altres neurones, creava les fibres nervioses cerebrals.

Ell va ser el primer a defensar la teoria del dinamisme neuronal, i va parlar de la regeneració nerviosa i del creixement de les cèl·lules sota estimulació, o de la deterioració per falta d'ús.

Santiago Ramón y Cajal va ser el precursor de la neurociència amb la descripció que va fer de la neurona i la seva intuïció sobre el dinamisme neuronal, i ja apuntava, de manera totalment avançada i atrevida per a l'època, que **cada persona pot ser escultora del seu propi cervell.**

Però no va ser fins als anys noranta de segle passat, és a dir, 100 anys més tard, que, en les diferents universitats del món, la neuroplasticitat va passar a ser un important centre d'estudi i un paradigma de treball.

La neuroplasticitat, o plasticitat cerebral, és la capacitat que té el cervell de canviar la seva estructura física i la seva organització funcional en resposta a l'experiència, per tal d'adaptar-se millor a les demandes a les quals és sotmès, amb la qual cosa augmenta la capacitat de funcionament i d'aprenentatge.

La plasticitat cerebral permet que, a partir d'unes estructures generals bàsiques, el cervell es modifiqui constantment. Això fa que tenir cura del cervell sigui una activitat fonamental de les nostres vides, i en el fons, aquesta és la missió de l'educació i de l'ensenyament.

La mal·leabilitat del cervell dona a pares, mestres i educadors una gran responsabilitat.

Pel que fa a la capacitat de transformació del cervell, les neurocientífiques Sarah-Jayne Blakemore i Uta Frith al seu llibre *Cómo aprende el cerebro* diuen:

“Els cervells individuals, igual que els cossos individuals, són diferents entre si, però no hi ha gairebé res que no puguem millorar o canviar. Si observem el món que ens envolta, veiem molts exemples de com la cultura ha potenciat la naturalesa o l’ha superat. Alguns exemples que venen a la memòria són les ulleres que corregeixen la visió, la nutrició per al creixement o l’ortodòncia per a les dents tortes. Si els ortodontistes ens poden millorar la dentadura, els professors ens poden millorar el cervell.”

En els últims 10 anys, la neurociència ha experimentat una fama creixent i ha despertat una forta admiració com a aliat excepcional en les qüestions relatives a la rehabilitació de lesions o a l'educació.

Tot això gràcies al fet que moltes experiències i estudis han provat, per neuroimatge o de manera clínica, que els entrenaments provoquen millores perquè creen una major quantitat de sinapsis entre les neurones, és a dir, que reforcen les vies neuronals ja existents o creen connexions noves.

Però els entrenaments cerebrals funcionen si sabem **què i de quina manera cal entrenar**.

Per saber què cal treballar, necessitem saber com llegeix cada cervell, és a dir, conèixer el **perfil lector del nostre fill**.

Per això hem de poder respondre a qüestions com aquestes:

- 1** Quina velocitat de lectura té?
- 2** Comet errors quan llegeix?
- 3** La seva edat cronològica es correspon amb la seva edat lectora?
- 4** Si no és així, quina és la distància?
- 5** Quin és el seu acompliment en les tasques de comprensió?
- 6** Hi ha diferències entre la comprensió oral i la de lectura?
- 7** Quin estat emocional té envers la lectura?

Un cop responguem a aquestes preguntes, podrem organitzar el treball que cada infant haurà d'abordar i podrà abordar. **Personalitzar el seu camí d'aprenentatge és part de l'èxit en la tasca.**

I els resultats seran molt més satisfactoris si ho podem fer mitjançant el joc, tot apel·lant a la motivació que genera la recompensa, de manera gradual, sistemàtica i intensiva, cosa que ens permet respectar el ritme d'evolució de cada infant.

Així de fàcil: **la lectura pot ser un camí ben bonic cap al coneixement o bé un parany en l'escolarització de l'infant.**

Entendre el procés i el moment en què es troba el nostre fill ens fa més sensibles i capaços d'ajudar-lo.

10 APRENDRE A LLEGIR ÉS COSA DE TOTS

A Glifing ens agrada recordar la frase africana que diu que per educar un infant es necessita tota la tribu.

Nosaltres fem servir la frase amb la idea de transmetre la **importància de la lectura per al desenvolupament acadèmic i personal de la persona**. De manera que no podem deixar la tasca només en mans de l'escola.

Evidentment l'etapa escolar, i sobretot durant els primers anys, és crucial en el procés d'aprenentatge de la lectura dels infants, ja que la majoria aprenen a llegir a l'escola.

Però la lectura, com a eix de desenvolupament cognitiu i cultural, és una eina tan important i poderosa que intervé de manera transversal en qualsevol activitat de l'escola i fora de l'escola. És un objectiu primordial a l'escola, i també una eina per a la resta de la vida i per al desenvolupament personal de la persona.

És lògic que una cosa tan important i poderosa requereixi que tot l'entorn hi col·labori: **infant, escola, societat, família i una metodologia adequada.**

Així que, mares i pares, la tasca d'ajudar que els vostres fills es converteixin en lectors és una tasca col·lectiva:

Els vostres millors aliats són les mestres de l'escola, però també la biblioteca, l'exemple de lectura que transmeteu a casa i la llibreria més propera.

I, òbviament, si voleu, **Glifing** hi és per fer-ho tot més fàcil.

Glifing és el projecte personal que vaig començar a desenvolupar ja fa 10 anys per ajudar a superar les dificultats per aprendre a llegir fluidament del meu fill Mario. Però des d'aleshores, milers d'infants han après a llegir amb Glifing i molts han pogut superar el seu problema gràcies a la pràctica diària i sistemàtica.

Glifing és un entrenament lector basat en l'ús de la tecnologia que permet, d'una manera lúdica, dinàmica i interactiva, aprendre a llegir i entrenar els diferents aspectes que hem anat veient al llarg d'aquest llibre.

Glifing s'inicia amb una avaluació de la lectura que situa el nen en un perfil lector per poder dissenyar-li la millor experiència d'aprenentatge, adaptada a les seves necessitats del moment. Després de la primera avaluació, Glifing proporciona sessions de treball-joc ajustades a cada nen en funció de l'edat cronològica, l'edat lectora i l'evolució que tingui.

Glifing, doncs, proporciona una eina atractiva i efectiva per acompanyar els infants en el seu desenvolupament lector, i ho fa seguint els punts fins aquí desgranats.

- 1** **Glifing** és un mètode explícit, seqüencial, sistemàtic i estructurat.
- 2** Millora les habilitats lectores tot incidint en:
 - a** el mecanisme de conversió grafema-fonema, és a dir, l'automatització de la mecànica lectora,
 - b** la precisió de la lectura,
 - c** la comprensió.
- 3** Proporciona altres millores cognitives com: l'atenció, la memòria, la flexibilitat cognitiva, la inhibició.
- 4** Millora, promou i consolida aspectes personals com: l'actitud cap a les tasques, l'auto-concepte, l'autoestima, els hàbits de treball, la fe en la capacitat d'un mateix i la importància de la feina i l'esforç personal.
- 5** Ens proporciona un perfil lector per tal de conèixer les necessitats de cada infant.
- 6** Respecta el camí d'aprenentatge.
- 7** Proporciona oportunitats d'èxit.
- 8** Té en compte el desenvolupament emocional de l'infant, amb elements que ajuden a regular la gestió de l'error, el rebuig a la lectura o la tolerància a la frustració.
- 9** Proporciona dades d'evolució objectives per mesurar l'avançament i ajustar les sessions.
- 10** Ofereix als infants i adolescents un entorn virtual agradable i en format de joc.

I com indica el títol d'aquest capítol és una **eina de connexió entre els diferents implicats en el procés: escola, professional de referència, nen i família.**

Saber que llegir bé és tan important que va més enllà de l'entorn escolar és una altra peça clau en l'èxit.

I això, mare i pare, està a les vostres mans.
Gràcies per ser-ne conscients.

Montserrat Garcia i Ortiz
Psicòloga, mare i empresària
Creadora del Mètode Glifing
Barcelona

www.glifing.com

Contacta amb nosaltres

